

Kinderopvang

Kinderopvang

Aan de orde is het **tweeminutendebat Kinderopvang (CD d.d. 25/06)**.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het tweeminutendebat Kinderopvang. Er zijn acht sprekers van de zijde van de Kamer. Ik geef als eerste het woord aan mevrouw Moorman namens PRO. Als zij zover is, heeft zij het woord.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Goedemiddag, voorzitter. Er wordt volgend jaar 350 miljoen bezuinigd op kinderopvang, waardoor ouders zelf meer moeten betalen. Mijn zorg is dat deze — toch wel — graai leidt tot uitstel, dus ik wil graag de bevestiging van de minister dat dit in 2029 nog steeds staat en dat we wat horen over het ingroeipad daarna. Daarnaast hoorden we een paar weken terug dat er straks een lager percentage van de kosten van de kinderopvang wordt vergoed, waardoor de ouders met de laagste inkomens er straks op achteruitgaan. Is die verlaging met 0,4% definitief? Ten slotte vraag ik me af of de minister bereid is om scenario's te schetsen voor hoe we van de arbeidseis af kunnen en of hij ons inzicht wil geven in hoe de prijzen zich in verschillende regio's ontwikkelen.

Dan twee moties, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat vanaf 2029 gemeenten ouders met lage inkomens mogen helpen met hun eigen bijdrage in de kinderopvang te betalen;

verzoekt de regering om artikel 1.13 van de Wet kinderopvang voor 2028 te schrappen, zodat gemeenten eerder in staat gesteld worden om gezinnen met lage inkomens te helpen de eigen bijdrage in de kinderopvang op te brengen, en hiervoor bijvoorbeeld de middelen voor een soepele transitie naar het nieuwe financieringsstelsel aan te wenden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Moorman.

Zij krijgt nr. 594 (31322).

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dan de tweede, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat kinderopvang toegankelijk en betaalbaar moet zijn voor iedereen, maar dat met een vergoedingspercentage van 95,6% ouders met een laag inkomen in het nieuwe stelsel meer moeten betalen dan nu;

verzoekt de regering om te zorgen dat de armste gezinnen er niet op achteruitgaan wanneer de kinderopvang bijna gratis wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorman en Dobbe.

Zij krijgt nr. 595 (31322).

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Michon-Derkzen namens de VVD.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Voor de zomer hadden wij het commissiedebat over de kinderopvang. Centraal daarin stond de vraag hoe deze minister een van de ambities uit het coalitieakkoord, namelijk bijna gratis kinderopvang, gaat realiseren. Hij heeft daar een dikke brief over gestuurd. Daar hebben we het over gehad. Laat duidelijk zijn dat mijn fractie groot voorstander is van het idee om bijna gratis kinderopvang te realiseren, omdat wij vinden dat werken meer moet gaan lonen. Het zal de arbeidsparticipatie vergroten. En ook niet onbelangrijk: we schaffen hiermee voor de eerste keer een van de toeslagen af, namelijk de kinderopvangtoeslag. Dat vind ik ook een goede lijn, die we voort moeten zetten. Dat maakt het huidige systeem van kinderopvang minder complex en voorspelbaarder. Dat zijn allerlei zaken waar we het in het commissiedebat over gehad hebben.

Ik begrijp dat er ook overleg is met de sector over hoe de wet en de daaronder ressorterende regelgeving eruit moeten komen te zien. Dat leidt ook weer tot allerlei — nou, laat ik het zo zeggen — gedoe. Ik denk dat het goed is als de minister vandaag aangeeft hoe hij dat proces voor zich ziet. Laat het volgende duidelijk zijn. Dit heb ik in het debat benoemd en ik zal het vandaag herhalen. Dat het nodig is dat het een dienst van algemeen economisch belang is om te voorkomen dat de financiering ongeoorloofde staatssteun is, kan ik heel goed volgen. Dat kan mijn fractie heel goed volgen. Ik heb de minister gevraagd om binnen die constructie de randvoorwaarden te scheppen waarbinnen nog maximaal ondernemerschap mogelijk is in deze sector. Dat is zodat we het kind niet met het badwater gooien, volgens mij. We regelen wat we willen regelen en geven tegelijkertijd het ondernemerschap maximaal de ruimte. Dat is mijn insteek in het debat geweest. Dat zal ook vandaag zo zijn.

Ik heb er geen moties over. Wellicht zijn er anderen met andere agenda's. Maar ik ga ervan uit dat de minister doorgaat op de ingeslagen weg. Ik vraag hem ook even te reflecteren op het proces dat nu loopt met de sector.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Eén vervolgvraag van de heer Van Houwelingen.

De heer Van Houwelingen (FVD):

Ja, ik heb één vraag hierover. De sector is zwaar teleurgesteld, zoals mevrouw Michon-Derkzen ongetwijfeld weet. Dat komt vooral omdat niet duidelijk is geworden in het debat of het überhaupt zonder zo'n DAEB kan. Dat is dan mijn vraag aan de VVD. Die vraag en

alternatieven zijn niet voorgelegd aan de Europese Commissie. Dus mijn vraag aan mevrouw Michon-Derkzen is: wat vindt u daarvan?

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Over deze vraag hebben we het dus uitgebreid gehad in het commissiedebat. Het is duidelijk dat Forum voor Democratie niet voor de constructie van een DAEB is. Het had overigens ook geen alternatief dat al zodanig is uitgewerkt dat het een serieus alternatief is. Daarmee blijft het standpunt dat ik toen had ook staan. Wat mij betreft gaan we met die DAEB aan de slag, met daarbinnen maximale ruimte voor ondernemerschap.

De **voorzitter**:

Tot slot, mevrouw Moorman.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Er werd net het beeld geschetst dat de sector zwaar teleurgesteld is. Ik begrijp juist dat een heel groot deel van de sector helemaal niet zwaar teleurgesteld is, namelijk het maatschappelijke deel. Dat is een heel groot deel van het geheel. Is mevrouw Michon-Derkzen het daarmee eens?

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Een terecht punt van mevrouw Moorman. Zoals in elke sector is hier ook niet sprake van één sector, met één standpunt. Er zijn ook verschillende opvattingen binnen de sector. Nou, die heb ik ook niet tot achter de komma scherp, maar het zou goed zijn als de minister daar inzicht in geeft. Het is namelijk van belang dat de minister met de sector, met alle opvattingen die er zijn, aan tafel is en blijft, om tot iets te komen. Ik ga ervan uit dat deze minister die verantwoordelijkheid zo voelt. Zo ken ik hem ook.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Het woord is aan de heer Flach namens de Staatkundig Gereformeerde Partij.

De heer **Flach** (SGP):

Dank, voorzitter. Na de hattrick aan moties in het vorige debat beperk ik me tot één. Een goede voorzet richting het kabinet.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat SVB al geruime tijd pleit voor één wettelijk kader voor een zekere en integrale kindregeling in de sociale zekerheid, naar voorbeeld van het Vlaams Groeipakket;

overwegende dat SVB in zijn laatste knelpuntenbrief aangeeft op korte termijn al stappen te kunnen zetten richting de integrale kindregeling, bijvoorbeeld door middel van een geboorte-uitkering voor ouders en de inrichting van een onlinegezinsportaal, zoals verzocht in de motie-Flach (36600-XV, nr. 73);

verzoekt de regering deze voorbereidende stappen op korte termijn in te voeren, hiervoor een ambitieus tijdpad en uitwerking aan de Kamer te doen toekomen vóór het einde van het jaar en met het oog hierop reeds de benodigde uitvoeringstechnische maatregelen te treffen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Flach.

Zij krijgt nr. 596 (31322).

Dank u wel, meneer Flach. Het woord is aan meneer Edgar Mulder, van de PVV.

De heer **Edgar Mulder** (PVV):

Niet alleen de financiering van het nieuwe kinderopvangstelsel is belangrijk, ook de vormgeving verdient onze aandacht. Die vormgeving, dus de toekomst van de sector, zal grotendeels bepaald worden door het antwoord op de vraag: wel of niet DAEB? Ook in dit dossier geldt, zoals zo vaak: hoe meer info, hoe meer vragen er zijn. Duidelijk is wel dat er een behoorlijk verschil is tussen de geruststellende woorden van de minister en de aanhoudende onrust binnen de sector. Die onrust is ook best te begrijpen. In zijn brief van 21 september schrijft de minister zelf: "Het kabinet realiseert zich dat de introductie van de DAEB een ingrijpende verandering betekent in de manier waarop aanbieders van kinderopvang op dit moment opereren en ondernemen". Een ingrijpende verandering verdient alle aandacht van deze Kamer. Enerzijds moeten we voorkomen dat de sector een eenheidsworst wordt zonder gezond ondernemerschap, anderzijds moeten we ervoor zorgen dat het wegsluizen van overwinsten niet mogelijk is. Het lijkt de PVV verstandig om alles goed en duidelijk op een rij te zetten, want we mogen deze ingrijpende verandering alleen doorvoeren als we echt alle voors en tegens hebben afgewogen. Daarom dien ik de volgende motie in.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er geen impactanalyse is geweest;

overwegende dat alleen een volledige impactanalyse inzicht geeft in de gevolgen van mogelijke alternatieven;

verzoekt de regering een impactanalyse uit te voeren van het nieuwe financieringsstelsel met en zonder DAEB, waarbij in ieder geval de gevolgen voor opvangcapaciteit, investeringen, administratieve lasten, financierbaarheid en kosten worden onderzocht, en deze analyse vóór de behandeling van het wetsvoorstel aan de Kamer te sturen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Edgar Mulder.

Zij krijgt nr. 597 (31322).

De heer **Edgar Mulder** (PVV):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Het woord is aan de heer Hamstra, van het CDA.

De heer **Hamstra** (CDA):

Voorzitter. We willen een kinderopvangstelsel dat betaalbaar en beschikbaar is voor gezinnen, met de hoge kwaliteit van de kinderopvang die we gewend zijn. Daarom moeten we ons goed voorbereiden op het nieuwe stelsel, zodat we lange wachtlijsten, lagere kwaliteit of hogere prijzen voorkomen.

Voorzitter. We hebben straks twee rapporten: één is een oude analyse uit 2023 en twee een aanvullende analyse over de DAEB. Maar de vraag is juist wat er gebeurt als je die twee puzzelstukjes bij elkaar optelt. Wat betekent de samenloop van bijna gratis kinderopvang met de DAEB voor zowel de sector als de ouders? We lezen nu nog in de concepttoelichting bij het wetsvoorstel dat de sector kan inspelen op de stijgende vraag, maar die aanname kan anders worden als straks uit de DAEB-analyse zou blijken dat het voor kinderopvangorganisaties moeilijker wordt om te investeren of te groeien.

Daarom vraag ik de minister om de volgende toezegging. Kan hij ervoor zorgen dat de conclusies van de DAEB-analyse niet alleen in een afzonderlijk rapport terechtkomen, maar ook verwerkt worden in de memorie van toelichting? Kan hij dus toezeggen dat, als de DAEB-impactanalyse daartoe aanleiding geeft, aannames over aanbod, capaciteit en toegankelijkheid in de memorie van toelichting worden aangepast, zodat de Kamer niet twee losse puzzelstukjes krijgt, maar één totaalbeeld van wat de twee grote wijzigingen samen betekenen? Kan hij daarbij ook expliciet inzicht geven in de gevolgen voor de betaalbaarheid voor lage inkomens en middeninkomens?

Voorzitter. Tot slot wil ik nog iets zeggen over de kinderopvang in de grensregio West-Vlaanderen, waar veel gezinnen kiezen voor goedkopere opvang in België. Dat doet wat met de leefbaarheid, omdat kinderen daar vervolgens ook naar school, de scouting, de sportclub et cetera gaan. We hebben daar in het debat aandacht voor gevraagd. Collega Biekman zal daarover straks een motie indienen, met steun van het CDA.

Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter:

Er is één vervolgvraag van de heer Mulder.

De heer Edgar Mulder (PVV):

Begrijp ik goed dat het CDA de motie van de PVV, over een volledige en uitgebreide impactanalyse, gaat steunen?

De heer Hamstra (CDA):

Eerlijk gezegd had ik deze interruptie wel verwacht. Ik heb de motie nog niet gezien, behalve dat ik 'm net voorgelezen hoorde worden. Ik ga er met zeer veel interesse naar kijken. U hoort wat wij ervan vinden.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Hamstra. Het woord is aan mevrouw Biekman, namens D66. Gaat uw gang.

Mevrouw Biekman (D66):

Voorzitter. D66 is blij om te zien dat dit kabinet koers houdt op kinderopvang. We kijken dan ook uit naar het advies van de Raad van State over het wetsvoorstel voor het nieuwe financieringsstelsel.

Voor vandaag heb ik twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gemeenten momenteel alleen onder specifieke voorwaarden de eigen bijdrage van ouders voor kinderopvang kunnen vergoeden, wat voor Zeeuws-Vlaanderen betekent dat het de verschillen met kinderopvang in België niet kan overbruggen;

constaterende dat het technisch mogelijk is de verruiming van artikel 1.13 van de Wet kinderopvang eerder in werking te laten treden, waardoor gemeenten meer ruimte krijgen om de eigen bijdrage van ouders te vergoeden, zonder dat daarmee de aanspraak op de landelijke kinderopvangtoeslag vervalt;

verzoekt de regering de verruiming van artikel 1.13 van de Wet kinderopvang uiterlijk per 2028 toe te passen;

verzoekt de regering te onderzoeken of het mogelijk is de verruiming eerder praktisch toe te passen, bijvoorbeeld via een pilot, zodat gemeenten meer ruimte krijgen voor lokaal maatwerk,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Biekman en Van Ark.

Zij krijgt nr. 598 (31322).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de kinderopvang van groot belang is voor zowel de arbeidsparticipatie van ouders als de ontwikkeling van kinderen;

overwegende dat de kennisontwikkeling en permanente scholing van professionals bijdraagt aan een hogere kwaliteit van opvang, maar dat dit niet structureel geborgd is;

overwegende dat de Kinderopvangraad eind vorig jaar een advies heeft uitgebracht over de innovatie-infrastructuur voor de kinderopvang;

verzoekt de regering om in overleg met de sector te bekijken hoe innovatie en kennisontwikkeling in de kinderopvang beter geborgd kunnen worden;

verzoekt de regering om de Kamer hierover in Q1 van 2027 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Biekman.

Zij krijgt nr. 599 (31322).

Dank u wel. Het woord is aan de heer Ceulemans, namens JA21.

De heer **Ceulemans** (JA21):

Dank u wel, voorzitter. JA21 staat bijzonder kritisch tegenover het nieuwe kinderopvangstelsel dat het kabinet wil doorvoeren. Het wordt "bijna gratis kinderopvang" genoemd, maar kost de samenleving ondertussen ruim 3 miljard euro extra. Dat is geld dat opgebracht moet worden door mensen zonder kinderen in de kinderopvangleeftijd, of überhaupt zonder kinderen, en door mensen die ervoor kiezen om hun kinderen niet naar de opvang te brengen. Het is een peperduur stelsel, waar een groot deel van het werkveld geen voorstander van is en dat tot forse extra druk gaat leiden op een sector die toch al een

personeelstekort kent. Ook zal het stelsel vooral tot extra vraag leiden, zonder dat aannemelijk is dat er daadwerkelijk meer gewerkt gaat worden, terwijl dat steeds als een belangrijk argument voor het stelsel wordt aangedragen. De gekozen DAEB-constructie leidt tot forse administratieve lasten voor aanbieders. We staan aan het begin van een lange behandeling, maar het mag duidelijk zijn dat er voor ons veel water door de Rijn moet stromen, willen wij hier überhaupt mee kunnen instemmen.

Voor nu heb ik alvast twee moties, om in ieder geval op belangrijke onderdelen aan de voorkant bij te sturen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat kinderopvang in het nieuwe financieringsstelsel wordt aangewezen als dienst van algemeen economisch belang;

overwegende dat kinderopvangorganisaties voldoende rendement moeten kunnen behalen om te blijven investeren in kwaliteit, personeel en uitbreiding van het aantal opvangplekken;

verzoekt de regering voor de richtlijnen van het begrip "redelijke winst" voldoende ruime kaders te hanteren om de sector aantrekkelijk te houden voor investeerders,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceulemans.

Zij krijgt nr. 600 (31322).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de effectieve arbeidseis in het nieuwe financieringsstelsel voor kinderopvang neerkomt op een ondergrens van minimaal één uur werken of studeren;

overwegende dat deze ondergrens nauwelijks onderscheid maakt tussen ouders die beperkt en ouders die meer uren werken, terwijl het nieuwe stelsel juist beoogt meer werken te stimuleren;

verzoekt de regering de mogelijkheden in kaart te brengen voor een aangescherpte arbeidseis die beter aansluit bij het daadwerkelijke aantal gewerkte uren, en de Kamer hierover voor de behandeling van het wetsvoorstel te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceulemans.

Zij krijgt nr. 601 (31322).

Dank u wel. Als laatste spreker van de zijde van de Kamer is het woord aan de heer Van Houwelingen, namens Forum voor Democratie.

De heer **Van Houwelingen** (FVD):

Dank, voorzitter. In het commissiedebat hebben we gevraagd waarom het kabinet kiest voor een DAEB, een dienst van algemeen economisch belang, terwijl over de staatssteunvraag verschillende juridische beoordelingen bestaan. De Kamerbrief van 21 september neemt die twijfel wat ons betreft niet weg. Het kabinet verwijst naar informeel overleg met de Europese Commissie, maar het blijft onduidelijk wat er precies heeft voorgelegen en wat Brussel daadwerkelijk heeft geantwoord.

Ik heb nog een aantal vragen. Kan de minister bevestigen dat de Europese Commissie zich niet formeel heeft uitgesproken over de vraag of het nieuwe stelsel, zonder DAEB dus, staatssteun is? Wat is in de informele contacten precies aan de Commissie voorgelegd en wat heeft zij daarop geantwoord? Waarom heeft het kabinet, juist gezien het verschil in juridische beoordeling, niet gekozen voor formele voorlegging aan de Europese Commissie om hierover duidelijkheid te verkrijgen?

Voorzitter. Tot slot een motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het kabinet de keuze voor een DAEB bij de nieuwe financiering van de kinderopvang mede baseert op informeel overleg met de Europese Commissie over staatssteun;

overwegende dat het voor de beoordeling van het wetsvoorstel van belang is wat de Europese Commissie hierover daadwerkelijk heeft aangegeven en welke status deze uitlatingen hadden;

overwegende dat de Kamer moet kunnen beoordelen welke Europeesrechtelijke ruimte bestaat bij de inrichting van het nieuwe financieringsstelsel;

verzoekt de regering alle relevante correspondentie en gespreksverslagen tussen de Nederlandse overheid en de Europese Commissie over staatssteun en de DAEB-constructie bij het nieuwe financieringsstelsel voor de kinderopvang met de Kamer te delen, zo nodig vertrouwelijk,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Houwelingen.

Zij krijgt nr. 602 (31322).

Dank u wel. Ik schors tien minuten voor de beantwoording van de minister.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Het woord is aan de minister.

Minister **Aartsen**:

Dank, meneer de voorzitter. Ik begin bij een behoorlijk aantal vragen die mij zijn gesteld. Ik ga op een aantal onderwerpen de Kamer een beetje meenemen in wat dilemma's, als u dat goedvindt. Er wordt mij namelijk best wel wat gevraagd. Niet alles daarvan is combineerbaar;

laat ik het zo maar even zeggen. Er wordt aan mij gevraagd om heel veel analyses te laten doen, evenals onderzoeken, scenario's et cetera. Ik ga daar zo per punt op in. Maar er wordt aan mij ook gevraagd of we echt vol koers kunnen houden op 2029, overigens ook vanuit de sector, en niet voor de derde keer te gaan vertragen. Uw Kamer heeft ook meermaals laten weten dat er minder ambtenaren zouden moeten komen en dat we 3,5 miljard moeten bezuinigen op de rijksdienst, waar dit kabinet het mee eens is. Die drie laten zich alleen wel een beetje ingewikkeld combineren. Ik ga uw Kamer wel vragen om op een aantal terreinen met mij mee te denken over dit dilemma.

Mevrouw Moorman vroeg mij of het kabinet nog steeds koerst op 2029 voor de invoering. Het antwoord daarop is ja. Ik denk dat het echt verstandig is om die stap eindelijk een keer te gaan maken. Ik heb dat in het commissiedebat ook al gezegd. Ja, er gaan straks ongetwijfeld dingen mis; dat weten we. Het is een van de grootste hervormingen die we gaan doen. Voor het eerst in 30 jaar tijd gaan we een toeslag afschaffen. Daar gaan we geen Utopia in bereiken, maar het is beter dan het verschrikkelijke systeem dat we nu nog steeds hebben. Ieder jaar weer moet er voor bijna een half miljard worden teruggevorderd bij allerlei gezinnen, die in jaar één dat geld krijgen en van wie dat in jaar twee weer wordt afgepakt. Daarom zetten we in op 2029. Het kabinet heeft vanwege de financiële situatie wel moeten besluiten om het ingroeipad anders te laten lopen. Wij geven als overheid te veel geld uit, ieder jaar weer. Daarmee dreigen we op een gegeven moment boven de grens van -3% te komen. Daarom heeft het kabinet besloten om eenmalig in 2027 350 miljoen euro niet uit te geven in het ingroeipad voor de kinderopvang, maar dat heeft geen effect op het uiteindelijke plaatje omdat het jaar erop dat geld wel wordt uitgekeerd aan gezinnen en middeninkomens.

Helaas hebben wij wel moeten besluiten om het eindplaatje, dat gepland was op 96%, met 0,4% te verlagen vanwege uitvoeringskosten. Het is een van de grootste hervormingen die er zijn. Er zijn nu eenmaal wat tegenvallers in de uitvoering. We gaan naar een inkomensonafhankelijk systeem. Dat betekent dat we maar aan één knop kunnen draaien en dat is de knop van de totale vergoeding. We hebben moeten besluiten om die in plaats van 96% 95,6% te laten zijn. Dat gaat om een bedrag van 60 miljoen euro. Dat zijn op dit moment de financiële kaders waarmee ik het als minister moet doen. Is dat definitief? Nee. De Kamer kan altijd nog vanuit haar budgetrecht nog van alles eisen, bijplussen en ervan af halen. Het kabinet vindt het vooral belangrijk dat we doorgaan met deze hervorming, vandaar dat wij met pijn in het hart hebben moeten besluiten om dit een klein beetje te verlagen. Ja, dat komt helaas bij de lagere inkomens terecht. Maar al met al is dat met het bedrag dat daar terechtkomt acceptabel ten opzichte van de voordelen die er zijn, namelijk minder terugvorderingen. Juist die terugvorderingen raken ook de laagste inkomens.

De voorzitter:

Ik geef ruimte voor één vervolgvraag.

Mevrouw **Moorman** (PRO):

Er komt natuurlijk ook nog een appreciatie van de motie. Ik hoop dat die dan positief is. Ik begrijp het dilemma wel, maar tegelijkertijd vind ik het om twee redenen pijnlijk. Eén. De laagste inkomens betalen, want die krijgen nu 96% vergoed en gaan gewoon honderden euro's meer betalen. Dat is wel heel pijnlijk. Twee. Er wordt nu gemorrelt aan die 96%. Waar houdt dat dan op? Als we nu al zo makkelijk zeggen "oké, uitvoeringskosten, het wordt 95,6%", wat wordt het dan de volgende keer? Ik krijg daar graag een reactie op van de minister.

Minister Aartsen:

Wat ons betreft komt er geen volgende keer. Het indienen bij de Raad van State is hét moment waarop je de formele dekking dient in te dienen. Dat is hoe we het hebben geregeld met elkaar. Dit is de meest betrouwbare raming. We hebben daar al wel wat op gedruwd als het gaat om de uitvoeringskosten, maar op een gegeven moment is dit ook wat het is. Ik kan

helaas geen uitvoeringskosten wegtoveren. Ik ben het met u eens dat het een pijnlijke verlaging is. Wat mij betreft blijft het hierbij. Maar ik vind het overall gerechtvaardigd, omdat het belangrijkste doel van het kabinet uiteindelijk is om het wetsvoorstel door te zetten. Het zou voor het eerst in 30 jaar tijd zijn dat we een toeslag afschaffen en dit stelsel kunnen doorzetten.

De voorzitter:

U vervolgt.

Minister Aartsen:

De vraag is gesteld of ik scenario's kan maken voor aan de ene kant het strenger maken van de arbeidseis en aan de andere kant het versoepelen van de arbeidseis. Omdat deze discussie blijft terugkomen, zeg ik toe dat ik die scenario's inderdaad in kaart zal brengen, zeg ik richting mevrouw Moorman. Ik vind dat ook fair, want we krijgen straks een wetsbehandeling. Daar zal deze vraag ook op tafel komen. Ik vind het dan ook wel correct om de Kamer grondig te informeren over de effecten als je de arbeidseis versoepelt of verzwakt. Laten we dat gewoon netjes in kaart brengen.

Hetzelfde zal ik doen bij de prijzen per regio. Die zijn er op dit moment al, maar we zullen de verdringingseffecten, waarnaar mevrouw Moorman eerder heeft gevraagd, daaraan toevoegen. Het is overigens interessant om die te bekijken, omdat dat voorbij de frames gaat die er zijn over de wachtlijsten en de prijzen in de kinderopvang. Je ziet namelijk dat er in de meeste regio's amper wachtlijsten zijn. Daar kun je gewoon netjes terecht bij een goede kinderopvanglocatie tegen een prijs die voldoet aan het bedrag dat wij als overheid betalen. Er zijn uiteraard pieken, maar laten we die niet leidend maken voor het gemiddelde en ook de mediaan van Nederland.

Er zijn een aantal vragen gesteld over de gesprekken die wij voeren met de sector over het proces. Ik heb daar voor de zomer al wat over gezegd. Daar zijn veel intensieve gesprekken over. Dat zijn wel ingewikkelde gesprekken — daar ben ik ook eerlijk over geweest — omdat we twee dingen doen. Op dit moment liggen de administratieve lasten bij de ouders. Het zijn de ouders die de administratieve lasten dragen. Ik zit daar zelf nog weleens mee te worstelen in dat verschrikkelijke systeem rondom het aanvragen van toeslagen et cetera. Het zijn ook de ouders die daarbij de risico's dragen. Dat gedeelte verleggen we naar de ondernemers. Daar ben ik heel eerlijk en transparant over: dat is gewoon zo. Het tweede is dat we nu naar een situatie gaan waarin de producten die de ondernemers aanbieden, namelijk kinderopvang, voor 95,6% worden gesubsidieerd. Ik kom zelf uit een middenstandsfamilie. Daar hadden we geen producten die gesubsidieerd worden door de overheid. Maar iedere ondernemer zal zeggen: als je producten verkoopt als ondernemer — je verdient er een lekkere boterham aan; wat mij betreft mag dat, dat is alleen maar goed — dan is het niet heel gek dat daar eisen en voorwaarden aan worden gesteld. Dat is wel nieuw ten opzichte van hoe het nu is. Ook daar is dus de boodschap: ik kan het niet mooier maken dan het is. Dat zijn wel twee dingen die we gaan doen: de lasten verleggen van de mensen naar ondernemers, én we moeten zorgen dat het overheidsgeld, het belastinggeld van iedereen, netjes wordt uitgegeven.

Voorzitter. Er zijn vrij uitgebreide vragen gesteld. Als u mij toestaat, ik probeer het zo kort en bondig mogelijk te doen, maar ...

De voorzitter:

Dat realiseer ik mij, maar het gaat natuurlijk om een debat dat al op 25 juni heeft plaatsgevonden. Ik snap de behoefte om hier even met elkaar de gedachten weer op te frissen, maar we zitten echt met een heel krappe agenda. Ik zou toch wel snel naar de moties willen gaan.

Minister **Aartsen**:

Er zijn echt nog wel een aantal vragen gesteld. Ik ga zo kort en bondig mogelijk proberen te antwoorden.

Voor mij is het van belang dat het ondernemerschap centraal blijft staan in deze sector, terwijl we ook zorgen dat we, als we al belastinggeld uitkeren, dat op een nette manier doen. Vandaar dat ik tegen de sector heb gezegd: denk mee over het stelsel! Ik respecteer het standpunt dat ze eigenlijk helemaal niet naar het nieuwe stelsel willen, of in ieder geval een aantal ervan. Maar denk mee hoe we het zo ondernemersvriendelijk mogelijk kunnen maken. De mensen die mij kennen weten ook dat we dat met iedere vezel in mij gaan doen. Tegelijkertijd willen we ook tempo houden, want in 2029 moet dit stelsel ingaan.

Voorzitter. We doen al een grote impactanalyse — die loopt op dit moment — ten aanzien van de DAEB. Die zal worden verwerkt in de memorie van toelichting, was een toezegging aan de heer Hamstra. Daarbij kijken we ook naar de gevolgen voor de betaalbaarheid. Het wetsvoorstel dat we naar uw Kamer gaan brengen, is een enorm groot wetsvoorstel, dat vijftien wetgevingstoetsen omvat.

De heer Van Houwelingen vroeg mij naar de contacten met de Europese Commissie. Ik heb ook in het debat al gezegd: de heer Van Houwelingen maakt de afhankelijkheid van Brussel veel te groot. Wij mogen dingen gewoon zelf beslissen. We hebben informeel overlegd. Het woord "informeel" zegt het al: daar gaan we geen formele dingen over delen. Maar wij hoeven geen formele toestemming te vragen aan Brussel, omdat Brussel namelijk heeft gezegd: "Op een aantal sectoren" — ze noemen bewust de kinderopvang — "kunt u gebruikmaken van de DAEB. Daar hoeft u geen strenge voorwaarden op te leveren".

Ik heb 22 augustus een uitgebreide brief aan de Kamer gestuurd met daarin alle scenario's die wij hebben doorlopen. Die brief maakt duidelijk dat alle alternatieven niet voldoen aan de eis om "op een goede en nette manier met belastinggeld om te gaan", terwijl dat uiteindelijk wel het uitgangspunt is, samen met het ondernemerschap.

De **voorzitter**:

Waren dat alle antwoorden op gestelde vragen?

Minister **Aartsen**:

Ik heb ze zo kort als mogelijk proberen af te doen.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Eén vervolgvraag van de heer Hamstra.

De heer **Hamstra** (CDA):

Ik houd het kort. Ik heb het in mijn inbreng gehad over die twee analyses, de oude analyse uit 2023 en de nieuwe, aanvullende analyse over de DAEB. Onze vraag was of u kunt toezeggen dat de conclusies uit de DAEB-analyse niet alleen in een afzonderlijke rapportage gestuurd worden, maar ook verwerkt worden in de memorie van toelichting wanneer de wet onze kant op komt. Kunt u dat toezeggen?

Minister **Aartsen**:

Het antwoord daarop is ja. Vanzelfsprekend.

De **voorzitter**:

Dank u wel. De moties.

Minister **Aartsen**:

De motie-Moorman op stuk nr. 594 kan ik oordeel Kamer geven. Ik zeg er alleen twee dingen

bij. Dan moet de Kamer wel de wet voor 2028 hebben behandeld. De wetgevingsagenda is vrij vol. Wij wachten met smart tot uw Kamer onze wetten behandelt, zeg ik met een knipoog naar de voorzitter. En de middelen staan vanaf 2029 gepland. Als het dus beide Kamers lukt om de wet te behandelen, dan zullen wij de wet aanpassen zodat 1.13 in werking kan treden in 2028.

De voorzitter:

Met die kanttekening krijgt de motie-Moorman op stuk nr. 594 oordeel Kamer. De motie-Moorman/Dobbe op stuk nr. 595.

Minister Aartsen:

De motie-Moorman/Dobbe op stuk nr. 595 moet ik ontraden. Ik heb daar net al het een en ander over gezegd.

De voorzitter:

De motie-Flach op stuk nr. 596.

Minister Aartsen:

De motie-Flach op stuk nr. 596 kan ik oordeel Kamer geven. Er is een keurige financiële tabel hoe wij omgaan met de kindregelingen. Ik heb in het debat al eerder aangegeven dat we daarmee aan de slag gaan. Ik hoop de Kamer daarover dit jaar nog een brief te kunnen sturen, zodat we aan de slag kunnen met een nieuw wetsvoorstel ten aanzien van de kindregelingen.

De voorzitter:

De motie-Edgar Mulder op stuk nr. 597.

Minister Aartsen:

De motie-Edgar Mulder op stuk nr. 597 is overbodig, omdat we op dit moment al een impactanalyse doen naar de effecten van de DAEB.

De voorzitter:

Eén vervolgvraag van de heer Mulder.

De heer Edgar Mulder (PVV):

Die impactanalyse wordt juist de hele tijd ontweken, ook nu weer. Het is gewoon een heel normale vraag, lijkt mij, bij zo'n ingrijpende verandering. De minister geeft ook toe dat het enorm ingrijpend is. Dan is het goed om alles te bekijken. Het enige wat de minister doet, is dat hij alleen over het normrendement wat advies en consultatie heeft opgevraagd in drie scenario's, maar niet over een heleboel zaken die ook onderzocht moeten worden. Het enige wat we vragen, is: doe dat onderzoek omdat dit zo ingrijpend is. Als we hier een fout maken, heeft de sector een probleem. Ik zie niet in wat het probleem is om hier een fatsoenlijke analyse op los te laten.

Minister Aartsen:

Er is geen probleem. We doen een impactanalyse. EY voert op dit moment een impactanalyse naar de DAEB en de kinderopvang. We kijken daarbij naar de effecten van de DAEB op de sector, zoals investeringsbereidheid, het ondernemerschap en alternatieve lasten. Daarnaast hebben we een integraal beeld over de impact van de memorie. We hebben vijftien uitvoeringstoetsen, adviezen en consultaties gehad. We hebben een doenvermogenstoets, een bedrijfseffectentoets, een inkomenseffectentoets en een participatie-effectentoets.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 598. We gaan echt verder, want anders krijg ik ruzie met het middag- en avondprogramma.

Minister **Aartsen**:

We doen wat u wilt. We doen wat u wilt.

De **voorzitter**:

Anders krijg ik ruzie met het middag- en avondprogramma. Dat wil ik niet op mijn geweten hebben.

Minister **Aartsen**:

Voorzitter, de motie op stuk nr. 599.

De **voorzitter**:

Nee, de motie op stuk nr. 598. U slaat nu mevrouw Biekman over. Dat gaan we natuurlijk niet laten gebeuren.

Minister **Aartsen**:

Nee, exact.

De motie op stuk nr. 598 kan ik oordeel Kamer geven. Ik zeg er alleen wel bij dat wij op dit moment geen mankracht hebben voor de inzet van pilots. Ja, we gaan dat wat betreft artikel 1.13 doen, maar de pilots zullen echt aan gemeenten zelf zijn.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 599.

Minister **Aartsen**:

Ook de motie op stuk nr. 599 kan ik oordeel Kamer geven, maar die betrekken we wel bij het opzetten van de kennisinfrastructuur. Daar maken we dus geen apart ding van, maar die wordt samen met de kennisinfrastructuur in de samenwerkingsagenda met de sector gegoten.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 600.

Minister **Aartsen**:

De motie op stuk nr. 600 kan ik oordeel Kamer geven. Wij omarmen datzelfde doel. Rendementen en winst maken zijn voor mij geen vieze woorden. Het is alleen maar heel gezond. Winsten en rendementen zijn uiteindelijk de investeringen van de toekomst, voor een gezond bedrijf. We moeten er dus ook voor zorgen dat dat overeind blijft in de kaders. Tegelijkertijd: op het moment dat je bijna 95% van een product subsidieert, moet je wel kijken hoe je netjes met belastinggeld omgaat.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 601.

Minister **Aartsen**:

De motie op stuk nr. 601. Dat heb ik al eerder toegezegd aan mevrouw Moorman. Het gaat dan om de scenario's rondom de arbeidseisen. Die motie kan ik dus oordeel Kamer geven.

De **voorzitter**:

Hij kreeg oordeel Kamer, meneer Ceulemans. Eén vervolgvraag.

De heer **Ceulemans** (JA21):

Ja, met een duiding erbij. Die duiding is dat het ook werd toegezegd aan mevrouw Moorman, maar die vindt het tegenovergestelde van wat wij vinden. Het is mij dus niet duidelijk waar ik nou ingerommeld word. Als ik het mag begrijpen als "de minister gaat terugkomen op de arbeidseis en hij neemt daar zowel de optie om de arbeidseis uit te breiden, aan te scherpen of wat dan ook, of helemaal niet, daarin mee", dan zal het in ieder geval duidelijk zijn waar onze focus in die brief op komt te liggen.

Minister **Aartsen**:

Ik maak meerdere scenario's. Eentje gaat richting de kant van mevrouw Moorman en eentje richting de kant van de heer Ceulemans. Ik wil er best twee brieven van maken, maar dat is misschien onhandig. Ik maak er dus één scenario van: eentje de ene kant op, eentje de andere kant op. Dan zien we wel waar we uitkomen.

De **voorzitter**:

Meneer Ceulemans is wel wakker vandaag. Dat is duidelijk.

Minister **Aartsen**:

Ja, precies.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Minister **Aartsen**:

Tot slot, voorzitter. De motie op stuk nr. 602 moet ik ontraden. Ik heb al eerder gezegd dat wij informeel overleg hebben. Het is heel ongebruikelijk om dat openbaar te maken. Ik blijf erbij dat de focus van de heer Van Houwelingen op Brussel niet echt strookt met de lijn die zijn partij vaak heeft ten aanzien van Brussel. Wij moeten niks van Brussel. Het enige wat we moeten doen, is ervoor zorgen dat als we belastinggeld uitgeven dat netjes gebeurt. Als je als overheid subsidieert is het niet gek dat je dan ook vraagt: wat subsidiëren we dan en hoe zorgen we ervoor dat er geen oversubsidiëring plaats kan vinden? Dat is wat wij doen. Dat doen we binnen een staatssteunkader waar Nederland als lidstaat altijd een vrij groot voorstander van was binnen de Europese Unie.

De **voorzitter**:

Tot slot en kort en bondig, meneer Van Houwelingen.

De heer **Van Houwelingen** (FVD):

Nou breekt mijn klomp echt. Wij willen graag weten hoe en wat er uitgewisseld is tussen onze regering en de Europese Commissie over DAEB, over die staatssteun. Het kan niet anders dan dat daarover gesproken is. Dit is een informatieverzoek. De minister zegt dan doodleuk: nou, die informatie ga ik niet sturen. Hoe moeten we het dan controleren? Ik wil die informatie dus hebben.

Minister **Aartsen**:

Wij spreken met meerdere partijen over allerlei zaken. Dat is het belang van de staat. Ik heb al eerder aangegeven dat wij informele contacten die wij met de Europese Commissie hebben niet zullen delen met de Kamer. Dat is een lijn die al op allerlei andere dossiers zo gaat. U zult mij moeten controleren op wat ik doe. Ik heb al gezegd dat ik door niemand of niks gedwongen word. U zult mij moeten controleren.

De **voorzitter**:

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit tweeminutendebat. Een punt van orde? Ik heb het meneer ... O, rustig, rustig. Ik heb het meneer Mulder ook niet toegestaan, dus ik sta

het u ook niet toe, meneer Van Houwelingen. U maakt een punt van orde? Oké, gaat uw gang.

De heer **Van Houwelingen** (FVD):

Dit is een informatieverzoek. Dat wil ik via u naar het kabinet geleiden.

De **voorzitter**:

Bij dezen geleid ik dat informatieverzoek door naar het kabinet.

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit tweeminutendebat.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:

We gaan aanstaande dinsdag stemmen. Ik dank de minister voor zijn aanwezigheid in de Kamer. Ik schors heel kort en dan gaan we meteen door met het tweeminutendebat Milieuraad.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.